

Суперечності глобальної монополізації капіталу

Досліджено ключові суперечності, котрі породжуються монополізацією капіталу на глобальній фазі світогосподарського розвитку. Доведено, що в їх основі лежить конфлікт інтересів міжнародних монополій та решти суб'єктів глобальної економічної системи, що вимагає радикальної реорганізації діючої системи інституційного забезпечення глобального економічного розвитку з метою гармонізації інтересів основних акторів міжнародних економічних відносин. Ключові слова: глобальна монополізація капіталу, монополістичні структури, глобальна експансія, глобальна конкуренція, нерівномірність нагромадження капіталу, злиття і поглинання, національний економічний суверенітет, міжнародний контингент найманих працівників.

Глибокі трансформаційні зміни у системі світового господарства на рубежі ХХ–ХХІ ст., породжені зростаючою інтернаціоналізацією соціально-економічного життя, науки, техніки та гуманітарної сфери, дедалі більшою мірою охоплюють і процеси монополізації капіталу й виробництва. Це набуває свого концентровано-го вираження, насамперед, у формуванні в рамках сучасних транснаціональних структур глобальних виробничих мереж, розширенні суб'єктної структури процесу монополізації та створенні нових інститутів його регулювання.

Теоретичні та прикладні аспекти монополізації капіталу, її сутність та форми прояву на різних етапах розвитку капіталістичної ринкової системи, загальні закономірності та напрями розвитку монополізації ґрунтовно досліджувалися у працях багатьох зарубіжних та вітчизняних дослідників: Г. Аталли, Б. Вінчака, М. Бобіної, С. Борковські, Д. Гелда та Е. Мак-Грю, Х. Гьорга та Е. Стробла, Г. Карпенка, А. Костусева, К. Коуліна, В. Лагутіна, Д. Лук'яненка, Т. Міттона, С. Мочерного, А. Поручника, Є. Савельєва, В. Сіденка, П. Федосової, А. Філіпенка, С. Черненка, С. Юрія та ін. Проте у науковій літературі дотепер не знайшли достатнього висвітлення питання, пов'язані з дослідженням ключових суперечностей, котрі породжують процеси монополізації капіталу на глобальній фазі світогосподарського розвитку. Саме це і стало метою статті. Її інформаційною базою є наукова монографічна та періодична література з проблематики монополізації та діяльності міжнародних монополій, а також офіційні публікації міжнародних організацій.

Як будь-який економічний процес, що відбувається у системі світового господарства, глобальна монополізація капіталу має нерівномірний та суперечливий характер. Суперечливість даного процесу обумовлена конфліктом інтересів монополій та решти суб'єктів глобальної економічної системи (держав, регіональних інтеграційних угруповань, міжнародних організацій, приватних підприємців та ін.). Це проявляється у тому, що дії монополістичних структур з реалізації власних економічних інтересів завжди обмежують або розширюють можливості інших суб'єктів щодо впливу на загальні умови функціонування глобальної економічної системи. У результаті – дія монополій, спрямована на обмеження можливостей реалізації економічних інтересів іншими суб'єктами, завжди викликає протидію з боку останніх.

У даному контексті необхідно відзначити, що сучасна динаміка та векторна спрямованість процесів глобальної монополізації капіталу обумовлені не лише дією об'єктивних законів розвитку міжнародної економічної системи, але й якісно новими тенденціями та нелінійними чинниками девелопментизації суспільних

процесів. У сукупності вони породжують якісно нові суперечності та антагонізми, які вимагають від країн пошуку нетрадиційних механізмів свого розв'язання.

Діалектика суперечностей глобальної монополізації капіталу зводиться до єдності та боротьби протилежних за своєю сутністю та векторною спрямованістю економічних явищ та процесів та знаходить свій прояв у наступному. Насамперед, слід відзначити **поглиблення антагонізму між глобальною експансією монополій та національним економічним суверенітетом країн світу**. Так, діяльність сучасних монополістичних структур, зорієнтована на реалізацію ними стратегій глобальної експансії, породжує ключовий виклик функціонуванню національних держав у відкритому глобальному середовищі – їх усунення зі світової арени як найвпливовіших суб'єктів глобальної економіки. Це проявляється в істотному звуженні можливостей держав проводити самостійну політику щодо регулювання національних ринків та контролю за національним багатством. У результаті – суттєвої модифікації зазнає структура національного економічного суверенітету країн, яка, охоплюючи усі підсистеми їх національних економічних систем, трансформує їх у відповідності із глобальними тенденціями та інтересами міжнародних монополій.

Подібне розуміння глобальної монополізації капіталу, як глибоко суперечливого процесу, впливає з характеру сучасного етапу економічної глобалізації. Як об'єктивний та цілісний процес, а також джерело і стимулятор конкуренції, глобалізація, тим не менше, справляє доволі неоднозначний вплив на динаміку національного економічного розвитку, породжує конфлікти і кризи регіонального і планетарного масштабу. Що стосується міжнародної монополізації капіталу, то її відмінною рисою за умов глобалізації стає повна «автономізація» щодо політики національних урядів процесів нагромадження капіталу та його регіонального й галузевого розподілу. За таких умов глобальний капітал, незважаючи на національну приналежність, у крупномасштабних обсягах спрямовується у ті локалі та локалітети світової економіки, де можливо отримати монополні надприбутки, встановити контроль за найбільш прибутковими сферами діяльності та оволодіти природними монополіями, енергетикою та технологічними інноваціями.

Між тим, з ослабленням впливу на світогосподарські процеси національних держав посилюється роль інститутів, які формують «каркас» системи глобального менеджменту. До них належать, насамперед, міжнародні та неурядові організації, котрі, будучи підконтрольними глобальному фінансово-промислому капіталу, забезпечують його безперешкодне проникнення у будь-яку країну світу з метою отримання надприбутків. Причому ця місія сучасних інститутів глобального управління навіть не зауважується. Підтвердженням цього є, зокрема, той факт, що у щорічній доповіді міністра оборони США Президенту та Конгресу серед життєво важливих інтересів цієї країни, захищати які покликані американські збройні сили, поряд із забезпеченням життєдіяльності держави та суспільства виокремлюються інтереси американських транснаціональних корпорацій [7, с. 13]. Виходячи з цього надзвичайної актуальності на сьогодні набувають питання синергійного об'єднання зусиль усіх країн світу заради нівелювання економічних, фінансових і соціальних диспропорцій у міжнародних відносинах, а також гармонізації інтересів суб'єктів глобальної економічної системи.

Наступною суперечністю процесів глобальної монополізації капіталу є **посилення глобальної конкуренції у сфері виробництва та збуту товарів і послуг**. Ця конкуренція виявляється як на рівні монополій, так і між підприємствами монополізованого та немонополізованого секторів. Так, ефективність реалізації міжнародними монополіями глобальних стратегій

визначальною мірою залежить від їх конкурентних позицій у найбільш прибуткових галузях економіки з високою продуктивністю суспільної праці, інноваційною оснащеністю виробництва, сучасними методами його організації й управління та відносно низькими виробничими витратами. Невипадково, що саме ці галузі світової економіки на сьогодні найбільшою мірою залучені у процеси глобальної монополізації капіталу, у результаті чого деформуються пропорції глобального виробництва та загострюються суперечності між самими монополіями-гігантами та між підприємствами монополізованого і немонополізованого секторів.

Прагнучи досягнути панування у світовій економічній системі, глобальний капітал підпорядковує своїм монополістичним інтересам дрібний та середній немонополізований сектор. Це проявляється у тому, що глобальні монополії за рахунок зростання планомірності своєї фінансово-господарської діяльності, свідомого обмеження обсягів виробництва, реалізації узгодженої політики капіталовкладень і механізмів трансфертного ціноутворення у самостійному режимі формують глобальну пропозицію і глобальний попит на свої товари та послуги, визначають динаміку та векторну спрямованість розвитку найважливіших галузей світового господарства, а також диктують напрямки міжгалузевого та міжрегіонального переливання глобального капіталу.

Крім того, спотворюючи дію об'єктивних економічних законів (закону вартості, закону концентрації виробництва, закону грошового обігу, закону адекватності виробничих відносин рівню й характеру продуктивних сил та ін.), міжнародні монополії формують базис асиметричних відносин суб'єктів глобальної економічної системи, коли вихід на глобальний ринок нових «неглобальних» гравців стає вкрай ускладненим, а іноді практично неможливим.

Наступний вузол суперечностей, породжених глобальною монополізацією капіталу, – це **поглиблення нерівномірності нагромадження виробничого та фіктивного капіталів**. Підтвердженням цього є, зокрема, сучасні процеси злиттів і поглинань (ЗіП), до яких найчастіше долучаються міжнародні монополії з метою зміцнення своїх позицій на глобальному ринку. При цьому ЗіП накладають на суспільство величезні витрати, пов'язані, насамперед, із загостренням конкуренції на ринку цінних паперів, де «торгують» корпораціями, а також з погіршенням функціонування монополій за умов недружніх або захисних поглинань.

Проте найбільш деструктивний вплив угод злиттів і поглинань проявляється у тому, що упродовж останніх десятиліть вони стали важливим каналом відтоку капіталу зі сфери виробничого нагромадження, адже колосальні фінансові ресурси, що витрачаються на ці цілі, замість того, щоб залучатися у розвиток виробництва та прискорення науково-технічного прогресу, фактично вилучаються з виробничої сфери. Як свідчать дані, представлені на рисунку 1, упродовж 1987–2006 рр. спостерігалось випереджальне зростання чисельності та вартості угод ЗіП, що фінансуються з колективних інвестиційних фондів, порівняно з обсягами операцій, де формою платежу виступає обмін акціями. Якщо чисельність перших упродовж вказаного періоду зросла з 43 до 889, а їх вартість – з 4,6 до 158,1 млрд. дол. США, то чисельність угод з формою платежу – обмін акціями – зросла з 6 до 171, а їх вартість – з 1,5 до 96 млрд. [14, с. 7–8].

Крім того, іпотечна криза, яка набула сьогодні глобального поширення, у недалекому майбутньому може призвести до переорієнтації банківських кредитів на користь розширення обсягів фінансування угод зі злиттів та поглинань. Адже вже сьогодні під тиском падіння попиту на іпотечне кредитування банківські установи нерідко вдаються до надання кредитів, сума яких більш ніж утричі перевищує прибуток тієї чи іншої компанії, тоді як ще до недавнього часу банки

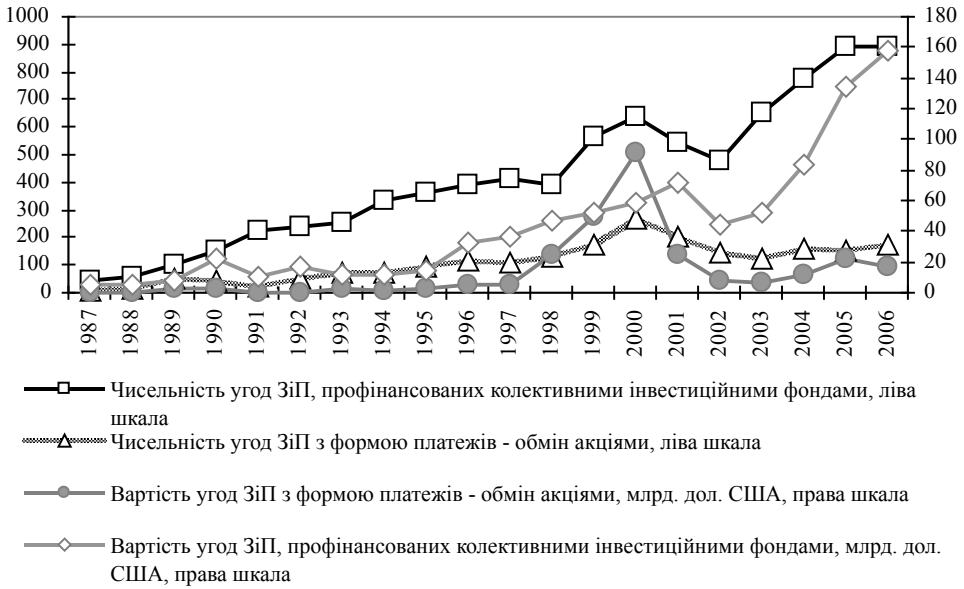

Рис 1. Динаміка чисельності та вартості угод ЗіП, профінансованих колективними інвестиційними фондами та через механізми обміну акціями, впродовж 1987-2006 рр. [14, с. 7-8]

завичай відмовлялися надавати компаніям кредити на суму, яка у 2-2,5 разу перевищує їх прибуток.

По суті, злиття і поглинання нерідко означають рух фіктивного капіталу та забезпечують не стільки зростання виробництва, скільки ринкову перекапіталізацію монополістичних структур та отримання ними надприбутків. Яскравим прикладом цього є, зокрема, високотехнологічні галузі, компанії яких за рахунок реалізації у 1990-2000 рр. крупномасштабних угод ЗіП досягнули стрімкого нарощення своєї ринкової капіталізації. Так, капіталізація лише однієї компанії Microsoft на початок ХХІ ст. майже вдвічі перевищувала капіталізацію глобальної металургійної галузі (включаючи добування природних ресурсів); частка високотехнологічного сектора у сумарній капіталізації американського ринку упродовж 1990–2000 рр. зросла у п'ятеро – з 7 до 36%; протягом останніх двох десятиліть індекс Dow Jones високотехнологічних та Інтернет-компаній зріс у 15 разів, а NASDAS – майже у 20 [5, с. 32]. Крім того, спостерігається поглиблення розриву між сумарною ринковою вартістю акцій цих фірм та вартісними обсягами їх щорічного прибутку: якщо раніше він становив 4–6 разів, то в останні п'ять років – 25-40 разів, а за деякими високотехнологічними компаніями – сотні разів. Більше того, для багатьох американських ТНК, які працюють у сфері високих технологій, характерна абсолютно унікальна ситуація, коли на фоні їх збиткової фінансово-господарської діяльності спостерігається швидке зростання курсів їх акцій.

Водночас доволі обмеженим виявився вплив злиттів і поглинань на динаміку продуктивності факторів виробництва в американському народному господарстві з огляду на те, що частка технологічних компаній США у сукупній зайнятості за вказаний період зросла лише з 6 до 9%, а у продажах – з 6 до 10% відповідно [5, с. 33]. У результаті замість модернізації провідних галузей промисловості на основі крупномасштабного приватного інвестування відбувається формування нових конгломератних об'єднань, а зростання попиту на мільярдні кредити у

галузях, які найбільшою мірою залучені нині до процесів злиттів і поглинань, може призвести до подальшого зростання кредитних ставок і нанести значні збитки автомобілебудуванню, сільському господарству, житловому будівництву, хімічній та текстильній промисловості, дрібним фірмам різних галузей економіки та ін.

Серед суперечностей, котрі породжує глобальна монополізація капіталу, слід виокремити і **загострення антагонізму між глобальним капіталом і міжнародним контингентом найманих працівників**. Так, діяльність сучасних міжнародних монополій у соціальному плані означає пред'явлення ними всезростаючого попиту не лише на робочу силу країни свого базування, але й на міжнародний контингент найманих працівників. При цьому глобальний капітал, як правило, спрямовується у ті центри концентрації робочої сили, де вона значно дешевша порівняно з вартістю робочої сили у країні базування ТНК, адже ключовим компонентом стратегій міжнародних монополістичних структур є строга економія витрат, насамперед, за рахунок скорочення фонду оплати праці. Підтвердженням цього є, зокрема, стрімке скорочення зайнятості у метрополіях, коли темпи зростання чисельності зарубіжних працівників монополій суттєво випереджають темпи зростання зайнятості місцевої робочої сили. Наприклад, упродовж 1993-2005 рр. частка іноземної робочої сили у сукупній зайнятості 10 найкрупніших світових монополій зростає з 36,0 до 52,6%, а списки найдохідніших корпорацій та корпорацій – найкрупніших працедавців зазвичай не збігаються. Прикметно, що зростання чисельності іноземного контингенту найманих працівників міжнародних монополій відбувається на фоні стрімкого скорочення ними робочих місць. Ця тенденція, особливо чітко окреслившись наприкінці 1990-х років, на сьогодні набула усталеного, довгострокового характеру, про що свідчить той факт, що протягом вказаного періоду сукупна зайнятість у 10 найкрупніших світових монополіях скоротилася з 2,5 до 1,9 млн. осіб (рис. 2).

Наприклад, у 2001 р. корпорація Toshiba скоротила близько 20 тис. робочих місць шляхом зменшення чисельності працівників своїх закордонних філій та дострокового виходу на пенсію японських працівників. У 2002 р. німецький Deutsche Bank AG скоротив 13 тис. співробітників-іноземців; у 2006 р. американська корпорація Ford Motor повідомила про намір до 2011 р. закрити десять своїх заводів на території Північної Америки та звільнити понад 25 тис. осіб [2, с. 94-95]; а у

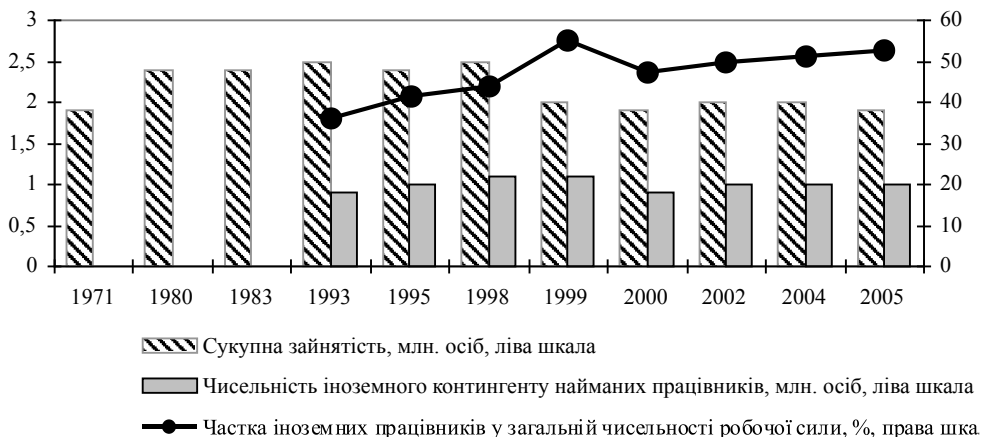

Рис. 2. Динаміка показників зайнятості 10 найкрупніших корпорацій світу протягом 1971 - 2005 рр. [1, с. 160; 9, с. 20-23; 10, с. 29; 11, с. 6; 12, с. 276; 13, с. 31; 14, с. 25]

2007 р. корпорація Chrysler звільнила 20 тис. працівників на кількох підприємствах у Детройті та закрила ряд складальних заводів за кордоном. Подібна ситуація вже сьогодні викликає занепокоєння у світовій громадськості, адже зменшення зайнятості у міжнародних монополіях, як найкрупніших світових працедавцях, у недалекому майбутньому може призвести до поступового скорочення у загальносвітовому масштабі чисельності представників «середнього класу».

Крім того, діяльність сучасних міжнародних монополій сприяє поширенню масштабів нестандартних форм зайнятості (неповний робочий час, робота за контрактами, договорами субпідряду тощо), погіршує умови праці у відсталих країнах, спричинює ерозію соціального захисту працівників та стрімке майнове розшарування між населенням багатих держав та країн третього світу, а також між багатими та бідними верствами населення усередині держав.

Проте суперечливість процесів глобальної монополізації капіталу цим не обмежується. Слід відзначити, що діяльність сучасних міжнародних монополій за умов техноглобалізму здатна **підірвати техніко-технологічну безпеку країн**, оскільки останні постійно перебувають під загрозою втрати контролю за національним інноваційним потенціалом як запоруки стабільності їх економічного розвитку та незалежності від дії екзогенних чинників глобального конкурентного середовища. А оскільки ядром монополізації високотехнологічних галузей глобального виробництва є транснаціональні корпорації провідних країн світу – США, Японії та Німеччини, котрі здійснили ефективну інтеграцію фундаментальної та прикладної науки, монополізували права на володіння, контроль та перерозподіл світового технологічного, кадрового й інтелектуального ресурсів, то національні інтереси решти країн світу та їх науково-технічна політика можуть лише «підлаштовуватися» під глобальну стратегію формування світових центрів з розробки та комерціалізації інноваційних продуктів. У даному контексті цілком слушно видається думка українського вченого А. Поручника про те, що ця стратегія, передбачаючи лімітоване «виділення» кожній державі певної частки глобальних науково-технічних здобутків, загрожує поглибленням технологічного розриву між країнами, що залучені до процесів розробки та комерціалізації ключових інновацій, та державами-аутсайдерами цих процесів [4, с. 329].

Ще одним суперечливим проявом процесів глобальної монополізації капіталу є діяльність міжнародних монополій, зорієнтована на **передиспозицію своїх виробництв у світовому економічному просторі**, коли екологічно чисті і безпечні види промислового виробництва, наукомісткі та інформаційно насичені виробництва концентруються у країнах-лідерах світового господарства, а енергомісткі, екологічно брудні та трудомісткі галузі перебазовуються у менш розвинені країни. Такі галузі, орієнтуючись на задоволення глобального попиту, масштаби якого перевершують можливості економічного, раціонального та довготривалого використання ресурсної бази приймаючих країн, здатні швидко вичерпати їх природні ресурси, порушити глобальну економічну і екологічну рівновагу та викликати масштабні силові конфлікти між державами.

Негативними проявами діяльності сучасних глобальних монополій є і **активізація їх політичної діяльності у приймаючих країнах та зростаюча зацікавленість у розгортанні військових конфліктів у світі**. Так, персоніфікатори глобального капіталу, прагнучи отримати доступ до нових джерел стратегічних ресурсів і неосвоєних ринків збуту, нерідко вступають у національні асоціації промисловців та фінансують місцеві політичні партії та політичні рухи. Це забезпечує активне лобіювання їх інтересів у приймаючих країнах через органи законодавчої та виконавчої влади. Причому монополістичні

інтереси, зорієнтовані на встановлення тотального контролю над природними, виробничими, фінансовими та земельними ресурсами приймаючих країн, як правило, суперечать національним економічним інтересам останніх.

Крім того, багато міжнародних монополій одночасно випускають продукцію цивільного та військового призначення (General Motors, Chrysler, Ford, IBM та ін.), а ряд корпорацій спеціалізуються винятково на виробництві озброєнь. З урахуванням високого рівня рентабельності військового виробництва та наявності державних військових замовлень ці монополії активно спонукують материнські держави до розв'язання локальних війн, виконуючи роль постачальників зброї та ініціаторів військових переворотів.

Що стосується України, то вона також не випала з загальної «обойми» процесів монополізації національної економіки. Їх ключовою організаційною формою є на сьогодні фінансово-промислові групи (ФПГ), котрі контролюють левову частку виробництва ряду галузей вітчизняної промисловості. Найпотужнішими з них є ФПГ «Інтерпайп» (80% виробництва феросплавів, 60% – трубної промисловості та 60% – нафтової промисловості); ФПГ «Приват» (60% виробництва продукції гірничо-збагачувальної та 30% хімічної промисловості, а також 21% виробництва продукції машинобудування); ФПГ «Систем Кепітал Менеджмент» та ФПГ «Індустріальний Союз Донбасу» (котрі контролюють відповідно 40% і 20% коксохімічної промисловості) [3, с. 42-43].

Незважаючи на об'єктивність та неминучість процесів галузевої концентрації виробництва, які дозволяють найбільш ефективно інтегрувати виробничі, збутові та інноваційні ланки суспільного відтворення, в Україні їм значною мірою сприяли механізми ваучерно-сертифікатної приватизації, реалізовані упродовж 1990-х років в інтересах владної верхівки. Так, за умов непрозорості інформації щодо порядку здійснення приватизаційних процесів та відсутності строгого державного і суспільного контролю у цій сфері, первинне нагромадження капіталу у нашій державі відбулося винятково на користь невеличкої купки фінансово-олігархічної буржуазії, тісно пов'язаної із владними структурами. Це обмежило доступ широких верств населення до приватизаційних процесів та породило стрімке його майнове розшарування, яке згодом набуло загрозливого характеру у вигляді глибокої соціальної поляризації українського суспільства.

Крім того, сьогодні в Україні широкого поширення набув ганебний процес незаконного привласнення чужого бізнесу – рейдерство, яке через недосконалість вітчизняного корпоративного права, високу корумпованість української влади та правоохоронних органів стало системним явищем та справжньою суспільною катастрофою. Про його масштаби свідчать, зокрема, оцінки експертів інвестиційних компаній, згідно з якими з 3 млрд. дол. США щорічного обсягу злиттів і поглинань в Україні дві третини мають недружній характер рейдерських захоплень.

Оцінюючи рівень монополізації української економіки, не слід скидати з рахунків і активну участь у цих процесах міжнародного транснаціонального капіталу. Так, практична відсутність у нашій державі будь-яких обмежень на участь іноземних інвесторів у приватизаційних процесах уже сьогодні призвела до загрозливої, з точки зору національної економічної безпеки України, монополізації іноземними корпораціями стратегічно важливих для держави підприємств та галузей економіки. Наочним прикладом, який підтверджує дану тезу, є надмірна присутність російського капіталу у нафтогазовій галузі України (де він контролює понад 85% нафтопереробки та левову частку національного ринку нафтопродуктів), у кольоровій металургії (де російські компанії «Русский алюминий» і «Суал-холдинг» володіють Запорізьким алюмінієвим комбінатом та Миколаївським глиноземним заводом). Надмірно монополізованою іноземним капіталом є і телекомунікаційна

сфера: так, російська АФК «Система» контролює 100% УМС; російська «Альфа-груп» володіє 100% ЗАТ «Українські радіосистеми», 43,5% «Київстар» та 13,2% оператора «Turkcell», якому належить 54,2% української компанії «Цифровий стільниковий зв'язок» [6, с. 158]. Подібні приклади можна продовжувати.

Високий рівень монополізації української економіки, коли діяльність вітчизняних та іноземних монополістичних структур практично виводиться з-під контролю держави, справляє вагомий гальмуючий вплив на процеси формування у нашій державі повноцінного конкурентного середовища та становлення ефективних інституціоналізованих ринкових механізмів регулювання економіки.

Резюмуючи вищевикладене, слід констатувати, що на усіх етапах розвитку капіталістичної ринкової системи монополізація капіталу характеризувалася суперечливим характером, який обумовлений як дією різноспрямованих її матеріально-речових факторів, так і зіткненням інтересів монополістичних структур та решти суб'єктів економічної взаємодії. Проте якщо в епоху монополістичного та державно-монополістичного капіталізму ці суперечності мали в основному прогресивний характер, сприяючи поглибленню міжнародного поділу праці, транснаціоналізації національних економік країн світу та диверсифікації міждержавної економічної взаємодії, то глобальна фаза світогосподарського розвитку чітко окреслила свій головний виклик – зростання масштабів та критичне загострення суперечностей монополізації капіталу у результаті дії як об'єктивних законів розвитку міжнародної економічної системи, так і новітніх тенденцій та нелінійних чинників цивілізаційного поступу. Це знаходить свій прояв у поглибленні антагонізму між глобальною експансією монополій та національним економічним суверенітетом країн світу, посиленні глобальної конкуренції у сфері виробництва та збуту товарів та послуг, поглибленні нерівномірності нагромадження виробничого та фіктивного капіталів, загостренні антагонізму між глобальним капіталом і міжнародним контингентом найманих працівників, підриві техніко-технологічної безпеки країн, передиспозиції виробництв монополій у світовому економічному просторі, активізації політичної діяльності міжнародних монополій у приймаючих країнах та зростаючій їх зацікавленості у розгортанні військових конфліктів у світі.

Суперечності глобальної монополізації капіталу вносять дисбаланс у глобальну економічну та екологічну рівновагу, обумовлюють поглиблення технологічного розриву між країнами та загрожують людству системними економічними кризами й масштабними силовими конфліктами. Це вимагає докорінної реорганізації діючої системи інституціоналізації глобального економічного розвитку з метою нівелювання негативних наслідків наявних глобальних асиметрій та гармонізації інтересів суб'єктів глобальної економічної системи.

Список використаних джерел

1. Государство и управление в США / АН СССР. Ин-т США и Канады ; отв. ред. Л.И. Евенко. – М. : Мысль, 1985. – 303 с.
2. Карпенко Г.В. Трансформація транснаціональних структур в умовах глобалізації економіки / Г.В. Карпенко // Стратегічна панорама. – 2008. – №1. – С. 91–97.
3. Паламарчук Г. Проблеми концентрації виробництва в Україні / Г. Паламарчук // Економіка України. – 2008. – №11. – С. 38-46.
4. Поручник А.М. Національний інтерес України: економічна самодостатність у глобальному вимірі : монографія / А.М. Поручник. – К. : КНЕУ, 2008. – 358 с.

5. Райская Н. Фондовый рынок в системе финансирования инвестиций и инноваций / Н. Райская, Я. Сергиенко, А. Френкель // МэиМО. – 2007. – № 11. – С. 30-35.
6. Сухоруков А.И. Приоритети приватизації стратегічних підприємств / А.И. Сухоруков, О.О. Олейніков // Стратегічна панорама. – 2008. – №2. – С. 152-160.
7. Федосова П. Роль транснационального капитала в установлении экономической иерархии стран и вопросы экономической безопасности РФ / П. Федосова // Вестник ВГУ. -- 2004. – №1. – С. 10-16. – (Серия «Экономика и управление»).
8. Филлюк Г. Соціально-економічні наслідки монополії: теоретичний і практичний аспекти / Г. Филлюк // Економіка України. – 2008. – №1. – С. 30-41.
9. World Investment Report 1995: Transnational Corporations and Competitiveness. – United Nations. – New York and Geneva, 1995.
10. World Investment Report 1997: Transnational Corporations, Market Structure and Competition Policy. – United Nations. – New York and Geneva, 1997.
11. World Investment Report 2001: Promoting Linkages. – United Nations. – New York and Geneva, 2001.
12. World Investment Report 2004: The Shift Towards Services. – United Nations. – New York and Geneva, 2004.
13. World Investment Report 2006: FDI from Developing and Transition Economies: Implications for Development. – United Nations. – New York and Geneva, 2006.
14. World Investment Report 2007: Transnational Corporations, Extractive Industries and Development. – United Nations. – New York and Geneva, 2007.
15. World Investment Report 2008: Transnational Corporations and the Infrastructure Challenge. – United Nations. – New York and Geneva, 2008.

Столярчук Я.М. Противоречия глобальной монополизации капитала.

Исследованы ключевые противоречия, порождаемые монополизацией капитала на глобальном этапе мирохозяйственного развития. Доказано, что в их основе лежит конфликт интересов международных монополий и остальных субъектов глобальной экономической системы, что требует радикальной реорганизации действующей системы институционального обеспечения глобального экономического развития с целью гармонизации интересов основных субъектов международных экономических отношений.

Ключевые слова: глобальная монополизация капитала, монополистические структуры, глобальная экспансия, глобальная конкуренция, неравномерность накопления капитала, слияние и поглощение, национальный экономический суверенитет, международный контингент наемных работников.

Stolyarchuk Ya.M. Contradictions of Global Monopolization of Capital.

Key contradictions which are generated by monopolization of capital on the global stage of international economy development have been studied. It has been proved that they are based on the conflicts of the interests of international monopolies and other participants of the global economic system. The aforementioned stipulates radical reorganization of operating system of institutional support of global economic development in order to harmonize interests of main subjects of international economic relations.

Key words: global monopolization of capital, monopolistic structures, global expansion, global competitiveness, inequality of capital accumulation, mergers and acquisitions, national economic sovereignty, international contingent of employed workers.

Надійшло 11.11.2008 р.